

Verktøy til både grovt og fint arbeid hjelper deg bedre hvis du behandler det pent.

HAGEVERKTØY

Verktøy til hagen er laget for grovt arbeid. Og akkurat derfor har de behov for stell fra en kjærlig hånd i ny og ne. De kan ikke unngå å bli ripete, fuktige og slitne. De møter jord og plantesaft, og i beste fall oppbevares de vanligvis ute, under et tak eller i uoppvarmede uthus. Det viktigste er å holde hageverktøyene rene, tørre og oljet.

SPADER OG ANDRE HÅNDREDSKAP: Når du har gjort rent stålet på spaden, setter du den til daglig bare i ly for regnet. Men det gjør underverker hvis du sliper skjæret jevnlig, og i tillegg setter inn både treverket og stålet med olje før vinteren.

1 Hold bladet rent. Er det skittent, rustet det – og en rusten spade er tung å bruke.

2 Slip skjæret jevnlig. Det krever mye færre krefter å trå ned en skarp spade.

3 Gi bladet litt olje hvis spaden skal stå ubrukt en tid. Skaftet smøres med linolje.

4 Pakk den oljede spaden inn i grovt papir hvis den overvintres i et kaldt uthus.

Verktøyet lenge leve

Du får mye mer glede av verktøyet ditt hvis du passer på det: holder skjærene skarpe, unngår rust og smører alle bevegelige ledd. Uansett om det er hekksaksen eller fresestålet.

Pass godt på utstyret ditt, så passer det godt på deg, hjelper deg til pene resultater – og det holder så lenge at du kan tillate deg å kjøpe kvalitetsverktøy i stedet for billig utstyr, som også holder dårligere enn ordentlig kvalitetsverktøy.

For en stor del er det de samme prinsippene som gjelder, uansett om det dreier seg om hekksaksen, spaden, avbiter-tangen eller fresestålene: Du skal holde redskapene fri for rust, du skal passe på skjærene og du skal smøre alle ledd. Og det er ikke bare pensler som skal renses, det gjelder alt verktøy.

Hekksaksen er alltid fri for rust, hvis du henger opp futteralet og fyller olje i det. Da kan saksen stå fast med sverdet stukket i oljen.

HEKKSAKSER: Hekksaksens sverd med de bevegelige tennene skal smøres jevnlig under bruk. Dette anbefaler produsentene at du gjør med en spesiell tyntflytende olje/renevæske på sprayboks. Den kommer inn i alle krinkelkroker, og utover bare å smøre, renser væsken sverdet for små plantedeler og plantesaft.

Til vinterpausen oljer du sverdet med en fetere olje, vikler det inn i papir og stikker det i futteralet. Vil du gjøre det skikkelig, kan du henge opp futteralet fylt med olje, og stikke sverdet ned i det.

GRESSKLIPPERE: Gressklipperens kniver skal være skarpe og rene. Rustne kniver er sløve og klipper dårlig. Men hvis du sliper kniven selv, skal du forsikre deg om at den fortsatt er i balanse. Til vinteren kan du avmontere kniven og pakke den inn i oljet papir.

TENGER OG NØKLER

Håndverktøy med bevegelige ledd, som tenger og skiftenøkler, er ofte laget av krom-vanadium verktøystål med fosfatert overflate. Dette angripes forholdsvis lett av rust, så denne typen verktøy bør alltid oppbevares i tørre, oppvarmede rom.

Du kan forebygge rust ved å olje tenger og skiftenøkler, men det er ubehagelig å arbeide med oljevått verktøy. Når du har tørket overflaten med en lett oljevættet fille, går du derfor over med en tørr fille. Da vil det fortsatt være igjen olje som beskytter mot rustangrep i porene på overflaten.

Det samme gjelder når du smører leddene. Når du først har arbeidet oljen inn i leddene, kan du rolig tørke av overflaten. Det vil likevel være igjen olje der det er viktig at den skal være.

Den som smører godt, jobber godt. Tengenens akser og skiftenøkkelens kjevegang og ruller skal ikke gå tregt. Dette unngår du ved jevnlig å gi delene en dråpe olje fra oljekannen eller fra sprayboksen med WD-40 eller CRC.

PENSLER OG MALERULLER

Det lønner seg å kjøpe gode pensler og ruller til malejobben. Jobben går mye raskere, og resultatet blir penere. Og bra utstyr holder også lenger: En dyr pensel mister ikke hårene underveis, og en god malingsrull beholder busten. Men det er bare lønnsomt hvis du

rengjør verktøyet grundig etter bruk. Du kan "parkere" både ruller og pensler ved å pakke dem lufttett inn i plastfolie uten å rengjøre dem. Her kan de ligge flere døgn uten å ta skade.

Går det lenger tid før du bruker maleverktøyet igjen, bør du rengjøre det helt. Dette gjør du ut fra helt like prinsipper, uansett om det dreier seg om pensler eller ruller:

Vask av så mye som overhodet mulig med fortynningsmiddelet til den malingen du har brukt. Vann til akrylmaling og whitespirit til oljemaling. Vask deretter med en sterk grønnsåpeblanding med varmt vann.

Etter å ha fjernet mest mulig av malingen med vann eller whitespirit, gnir du såpe grundig inn i børstene på penselen eller bustene på rullen. Til slutt skyller du ut såpen med lunkent vann.

Penslene stilles med børstene opp, eller henges slik at de ikke blir skjeve. Beskytt rullen på samme måte.

Stemjernets
sårbare egg bør
alltid beskyttes når
du ikke bruker det.

Tar du stemjernene
dine med deg, er
rullemappen en enkel
og god løsning.

ALT VERKTØY MED SKJÆR

Det er likegyldig om de skjærende verktøyene drives av en motor som går på strøm eller husmannskost, eller om det er sager, høvler, kniver, stemjern eller små løse deler som bor og fresejern: Skjæret er verktøyet

sårbar del. Det kan ikke unngås at skjæret vil sløves under bruk, men skarpheten holder mye lenger hvis verktøyet bare slites av riktig bruk. Det er ofte under transport og oppbevaring at sårbare egger slites mest.

STEMJERN: Å ha stemjernene liggende løst i en verktøykasse, er rett og slett skammelig. Den fine eggen får ikke bare grove hakk, men også usynlige skader som sløver jernet. Når du bærer rundt på stemjernene dine, pakker du dem i en rullemappe eller en hjemmelaget slire. I verkstedet henges de enkeltvis med skjermet egg. Og pass på aldri å varme jernene så hardt opp ved sliping, at herdingen i stålet ødelegges.

Denne høvelen har en sko som dras ned når du setter fra deg høvelen. Andre høvler setter du f.eks. på en trelist.

HØVEL: Alle former for håndhøvel legges på siden når du setter dem fra deg, slik at skjæret ikke rører bordet. I hyllen plasseres høvelen skråstilt, f.eks. på en list som hever bakkanten på sålen. Flere elektriske høvler har en fjærbelastet sko, som vipper ned og hever skjæret over arbeidsbenken.

ELEKTRISK VERKTØY

Elektriske verktøy har forskjellige formål, men har det til felles at de drives av en motor. Den er omgitt av et plasthus, og det krever eksperthjelp hvis motoren skal repareres eller vedlikeholdes. Men du kan gjøre mye selv for å beskytte motoren mot unødige slitasje. Alle motorer utvikler f.eks. varme, og er

derfor utstyrt med blåsehjul som ventilerer dem gjennom ribber i motorhuset. Disse ribbene kan tilstoppes av støv, og skal derfor rengjøres jevnlig. Dette kan du gjøre med en myk pensel eller børste, eller du kan blåse lett med trykkluft. For kraftig lufttrykk skader motor og komponenter.

Overordnet er det alltid fornuftig å holde verktøyene fri for støv. Sagflis og støv samles i alle kroker og blokkerer all bevegelse.

Manualen bør vise hvor det gjeldende verktøyet skal ha fett eller olje, men du kan uansett gå ut fra at en oljedråpe er bra her:

- Borchucken
- Stikksagens styrerull og hoppstang
- Sirkelsagens hengsler og skjerm
- Overfresens teleskopstenger

Rens kjøleribber og andre krinkelkroker jevnlig på det elektriske verktøyet ditt. Bruk en myk børste eller et lett pust med trykkluft.

Smør jevnlig der du kan komme til de bevegelige delene – men så lite at oljen ikke skitner til eller holder på støvet.

Ledningen bør ikke utsettes for skarpe knekk. Det er bedre å samle den i myke buer enn å vikle den stramt rundt maskinen.

Når du setter bort verktøyet, bør du prinsipielt tørke det fritt for fukt og støv, før du legger det i kofferten. Fulgte det ikke med en koffert, kan du kjøpe eller lage en selv – kanskje med rom til tilbehøret.

Og naturligvis har elektrisk verktøy det best ved å stå i oppvarmede, tørre rom.

Løse fresestål kan du raskt gi en god holder ved å bore hull i en listebit.

Esken til borsettet holder ikke bare orden på borene, den beskytter også sårbare skjær.

BOR OG FRESESTÅL: En rotekasse som er fylt med hele sortimentet av bor og fresestål, er en sikker måte å slite ut verktøyet på. Skjærene er skapt for hardt arbeid, men ikke for å ligge og skure opp mot annet hardt stål når rotekassen flyttes rundt, eller du leter etter riktig bor.

De borene og fresestålene du kjøper i sett, beholder du normalt i eskene sine. De holder ikke bare kontroll på de små delene, men beskytter dem også mot støt og slitasje.

Kjøper du bor enkeltvis, kan du bore hull i en listebit og sette dem i hullene med skjæret opp. Det er like effektivt som det er enkelt. De løse fresestålene gir du en tilsvarende plass i en trelist, her bores hullene med 6 eller 8 mm bor. Og løse spiralbor og spadebor oppbevares i den plastemballasjen som du kjøpte dem i.

Alle bor og fresestål er takknemlige for å bli tørket jevnlig med en lett vætet oljefille. Og husk: Når du borer i metall, bør borene avkjøles og smøres underveis med olje.

Fresestål vætes med rensemiddel og skrubbes med en liten rund stålborste, slik at harpiksholdig fresestøv fjernes.

En liten diamantbestrødd metallplate er genial til å slipe fresestålens skjær. Platen brukes med slipeolje.

Moderne håndsager er altfor kompliserte å slipe, men du vinner mye på å beskytte dem med plastskinnen.

SAGER: Sirkelsagens bevegelige skjerm skal selvsagt først og fremst beskytte deg, men den fungerer også som sagens "tannbeskytter" når du legger fra deg sagen eller transporterer den med deg rundt.

Harpiksholdig tre etterlater et sløvende belegg på bladet. Derfor kan du ofte utsette sliping ved å rense tennene på sagbladet med rødsprit. Bruk også avsuget på det elektriske verktøyet, slik at sagflisen fjernes.

Tennene på håndsagen bør beskyttes med en skinne. Det følger som regel en plastskinne med sagen, ellers lager du en av papp. Møter den jord, spiker eller skruer er sagen ødelagt, enten den kostet 50 eller 300 kroner.

VERKTØY MED BATTERI

Batterimaskinene har vunnet innpass, og det er blitt en fast utfordring å passe godt på de oppladbare batteriene. De har oppnådd en styrke som matcher verktøy med ledning, og vi slipper å henge fast i vegg og krongle med kabeltromler og skjøteledninger. Men batteriet er ofte så dyrt, at det heller kan

lønne seg å skifte ut hele maskinen enn å kjøpe et nytt batteri. Så det er god økonomi i å passe godt på batteriene.

Batteriene deles opp i tre kategorier: NiCd (nikkel-cadmium), NiMH (nikkel-metallhydrid) og det nyeste skuddet på stammen; Li-ion (litiumion). De siste kan klattlades uten fare for minneeffekt. Det vil si at de alltid kan settes i laderen og lades helt opp igjen uten å miste effekt.

De eldre NiCd-batterier bør utlades helt, før de lades fullt opp igjen. Hvis de gjentatte ganger lades uten å ha vært helt i bunn, vil batteriene bare "huske" å bli delvis oppladet, og derfor få redusert arbeidstid og effekt.

Batteriets kontaktflater kan renses med kontaktrøns på spray – eller med fin stålull, hvis du kommer til.

Felles for alle batterityper, er at alle kontaktflatene skal være rene.

Bruk alltid en batterilader som passer til type, volt og amperetimer (Ah). De detaljene er alltid printet på både batteri og lader.

Nyere batteriladere er intelligente. De forteller om batteriets ladetilstand med fargede lamper.